

hudo kaznoval: Poročil ga je z žensko, ki predstavlja menda slovensko „elito“, in ta ga vara, da je revež vsega usmiljenja vreden. Nazadnje mu še z nekim častnikom uide. Ko je vse tako lepo izpeljal, pa lahko triumfira Kostanjevec, da je tudi slovenska „elita“ že toliko napredovala v nemoralnosti, da se dajo o njej pisati romani po najslabših francoskih vzorcih.

Eden mu še nekoliko greni to veselje: kotanjski kaplan, ki je tudi tako reakcionaren, kakor profesor Traven. Pa s takim kaplanom je Kostanjevec hitro gotov, nekaj zaničljivih potez mu pridene, ga malo karikira kot nezobrazenca, pridene nekaj frivolnih opazk in — igra je dobljena, naturalizem rešen.

Vendar pa ima ta stvar dve strani: Eno vprašanje je to, ali je slovenska „elita“ res splošno moralno tako propala, kakor jo Kostanjevec po vsej sili slika. Reči moramo, da se dobe med njo res pojavi, ki so jako žalostni. Moški svet ne le da ne napreduje, ampak v malomestnih razmerah res nima nobene duševne hrane, razen v gostilni, kjer se kronično zastruplja z alkoholom po telesu in s svojim dnevnikom po razumu. In med ženskami se tudi dobe take Matilde, ki viržinke kade in se iz svojih mož norčujejo.

A drugo vprašanje je, če nima slovenski leposlovec dandanes bolj hvaležnih, lepših in koristnejših snovi, nego je popisovanje malomestnih škandalov in škandalčkov. V življenju „kotanjske elite“ ni nič več narodnega, nego le še par imen. A Kostanjevec se moti, če misli, da ima popisovanje te malenkostne „elite“ pravico do imena „naturalizem“. Tu namreč manjka za naturalizem one snovi, ki jo mora dati narava. Vse govorjenje in obnašanje te „elite“ je pa nenaravno, afektirano, hinavsko, po modi pristriženo.

Kostanjevec nam je v tem zvezku podal še nekaj črtic, katere se pa gibljejo vse v istem ozkem okvirju. Kako je sodni adjunkt Vid Dobrin norel ljubosumnosti, ker mu je davčni praktikant pisal v anonimnem pismu, da mu je žena nezvesta, in nekaj krajših, neizdelanih črtic izpolnjuje to knjižico. Pisatelju ne moremo odrekati spretnega peresa, pač pa mu manjka širjega obzorja, vsled česar se ne more uspešno lotiti večjih problemov.

Dr. E. L.

Sveti Pavel, apostol sveta in učitelj narodov. Njegovo življenje in delovanje opisal ter pridejano okrožnico „Providentissimus Deus“ in apostolsko pismo „Vigilantiae“ o svetem Pismu poslovenil dr. Mihael Napotnik,

knez in škof lavantinski. Tretja popravljena in pomnožena izdaja. V Mariboru, 1904. V lastni založbi. Natisnila tiskarna sv. Cirila. — Presvetli gospod vladika lavantinski je že tretjič izdal to lepo knjigo, ki je pred vsem namenjena duhovnikom. Življenje in delovanje sv. Pavla je popisano v tem delu zgodovinsko natančno po najboljših virih. Citirana literatura pa opozarja čitatelja na marsikatero dobro delo, katero je bolj ali manj v zvezi z opisano stvarino. Od vseh strani osvetljuje g. pisatelj značaj sv. Pavla. Kot apostol, kot pisatelj, kot modrijan, kot svetnik, kot vzor raznim stanovom nam stopa pred oči slavni Taržan. Popisovanje je vzneseno, slog živahen in bodrilen. Dodatek obsega okrožnico in apostolsko pismo, v katerih se natančno določuje katoliški nauk o svetem pismu, ustanavlja svet za uspešno učenje svetega pisma in določajo pravila komisiji za proučevanje svetih knjig. Knjiga je tudi zunanje jako lepo opremljena in okrašena s slikami trajne umetniške vrednosti. Priporočamo jo najtopleje!

D. S.

Vodnik po Gorenjskem. Spisal F. G. Kranj, 1904. Založil, tiskal in izdal Iv. Pr. Lampret. — To je reklamna knjižica, ki naj bi služila tujcem, kateri prihajajo na Gorenjsko. Za kratkim popisom Ljubljane in okolice slede: Kamnik, Škofja Loka, Kranj, Radovljica, Bled in okolica. Popis je seveda le površen in obsega samo nekaj podatkov. Pridejanih je nekaj čednih slik.

T. K.

Dr. K. Štrekelj: Prispevki k poznavanju slovenskih krajevnih imen po nemškem Štajerju I. — Slovensko cesarsko odločilo iz leta 1675. — Oboje ponatisk iz „Časopisa za zgodovino in narodopisje. I. — Nemci se trudijo, da bi zadušili vsak sled nekdanjega slov. gornjega Štajerja; zato slovenska krajevna imena radi oklicujejo za pristno nemška, če ime le količkaj pripušča. Razlaga te vrste imen, kot se jih je lotil gospod pisatelj, terja dvojno: določiti slovensko podstavo, zraven pa še tupatam pobiti dosedanje nemško tolmačenje. Takemu delu more biti kos le mož, ki dobro pozna tudi nemščino, staro in novo. G. dr. Štrekelja pa v tem pri nas nihče ne prekosi. Gospod pisatelj je zasledoval sedanja nemška imena nazaj do prvih sporočenih početkov ter jim določeval slovensko podstavo. Tako je razložil: Admont iz vodomat²; Andritz iz jędrica; Aussee — osoje; Fehring — borovnik; Fernitz — borovnica; Grundelsee — kraglo jezero; Irdning — jedlnik²; Obgrün — Dobrunje. Naj bi nabral gospod pisatelj dolgo abecedo teh imen!

V drugi študiji pa je pisatelj priobčil in razložil slovensko cesarsko odločilo iz l. 1675., ki ga je izdal cesar Leopold upornim podložnikom minoriškega ptujskega samostana. Izmed slovenskih dialektov ima štajersščina najmanj jezikovih spomenikov, zato pa je treba izdati in oceniti vsaj te redke drobtine, ki jih imamo. Zraven uvoda je opisal gospod pisatelj grafiko, pojasnil leksikalne posebnosti, zlasti obširno pa razložil glasoslovne prikazni. Iz odločila samega se ne dá kdovekaj narediti, ali ker je gospod pisatelj vpletel več vprašanj iz slovnice (vprašanje o parazitnem *j*, o mehčanem *n* - u pred nekaterimi priponami, primerjavnik *veksi* i. dr.), ima študija večjo ceno, kot pove naslov. Obe študiji delata čast novoustanovljenemu listu; sodelovanje učenjaka, kakor je dr. Štrekelj, list najbolj priporoča. A. B.

Ljubljansko barje in njega osuševanje. Spisal Ivan Sbrizaj, deželni nadinženir. V Ljubljani 1903. — Ker smo začeli objavljati ravnokar popis ljubljanskega barja s slikami, moramo vsekako omeniti tudi tehniški spis, ki se bavi z osuševanjem barja. Gospod nadinženir Sbrizaj, ki se je bavil temeljito s tem vprašanjem, nam je podal strokovne podatke o tem za našo Kranjsko deželo tako važnem vprašanju. Sedaj imamo za osuševanje načrt inženirja Podhagskega, katerega nam gospod Sbrizaj popisuje in ocenjuje. Po tem načrtu bi se izsušil večji del barja, a tudi Ljubljana bi dobila lepše lice. Pri Frančiškanskem mostu bi se poglobila struga za 2 *m*, ob prisilni delavnici pa za 3·50 *m*. Od Šentjakobskega do Jubilejskega mostu bi se struga Ljubljanici zožila na 21 *m* širine in tu bi dobilo mesto nove prometne proge. Ljubljana bi dobila namestu Šentjakobskega, Frančiškanskega in Šentpeterskega mostu tri nove mostove, tudi Karlovški most bi se moral umakniti modernejši zgradbi.

Kakšni bi bili pa stroški? G. Sbrizaj jih računa kvečjemu na približno 5 milijonov K, a vrednost barske zemlje bi se povzdignila na 6 milijonov K brez drugih ugodnosti, ki bi sledile tej regulaciji (pr. str. 34.) Dobiček osuševanja bi bil torej gotov. Gospod pisatelj zavrača razne ugovore proti osuševanju in zlasti naglaša, kako je barje sposobno za kulturo (pr. stran 27.): „Do l. 1829. ni na barju nihče sejal žita, v tem letu so pa že pridelali 3902 vagana (eden vagan = dva mernika) raznega žita. Vsled naredb vlade cesarja Franca I., ki je kaj pogostoma in rad govoril o ljubljanskem barju, so se izboljšavale razmere vedno bolj in v letu 1836. se je pridelalo že 35.400 vaganov žita. Leta 1860. so se zopet

začela osuševalna dela; uspeh teh je bil, da so se malovredne mlake med Tržaško cesto in Kozarji za toliko izboljšale, da je sedaj ondi jako rodovitno polje. Pod brezoviško vasjo je svet „Velika komarija“, ki je bil poprej vedno poln po železnem oksidu rjavo barvane vode; danes je tam rodovitna, suha senožet. Vsled teh izboljševanj so se pa tudi dohodki barjanov, države in dežele, pa tudi mesta Ljubljane znatno izboljšali; to najočitneje izpričujejo skoraj potrojeni davki od zemljišč na barju. Pred tem osuševalnim delom je bil čisti dohodek barja računan na 17.000 gld., potem pa na 120.000 gld.; mesto se je pa vsaj nekoliko iznebilo one grozne, vedno trajajoče megle, o kateri starejši rod še danes pripoveduje.“

Priporočamo to poučno knjižico zlasti onim faktorjem, ki so poklicani, da skrbé za gospodarski napredek Kranjske dežele! L.

Občina in socializem. Kaj zahtevamo od občine. Spisal Abditus. (Ljudska knjižnica II.) V Ljubljani 1903. — Socialnodemokratski pisatelj nam popisuje načrte, ki jih ima njegova stranka glede prereditve naših občin. V prvem delu našteva sedanja postavna določila, potem pa prehaja k svojemu reformatorskemu programu.

Tudi tu se vidj splošna lastnost socialno demokratskih teorij: Kritika sedaj obstoječih nedostatkov je opravičena, pozitivni del ima dobro polovico pametnih in koristnih nasvetov, a druga polovica je pritiravanje, ki vede do utopije. Pisatelj naglaša, da je namen občinskih reform „zmaga kolektivizma“. Socialna demokracija hoče razširiti občinsko last, da po njej ložje odpravi zasebno lastnino. V mednarodnem jeziku se imenuje ta končni smoter „totalna socialna revolucija“ (str. 51.). Socialni demokratje zahtevajo za zdaj zlasti sledeče: Oprostitev vsega vpliva od strani c. kr. uradov, politično - policijskih dolžnosti in oskrbljevanje dela za vojaške oblasti. Občino hočejo odtrgati popolnoma od cerkve, zahtevajo splošno, enako, tajno in direktno volilno pravico, posvetnost šol, brezplačnost pouka, šolske zdravnike, posebne šolske razrede za manj zmožne in zaostale učence, obvezni pouk obeh spolov do 18. leta, ljudske knjižnice, občinske čitalnice, predavanja in predstave za ljudstvo, javna kopaljšča in igrišča, šolske kantine, redno nadziranje stanovanj, občinsko upravo večjih podjetij, osemurni delavnik, penzijo in zavarovanje delavstva, delavske zastope, obrtna sodišča, odpravo posrednih davkov, poobčenje lekarn in brezplačnost pogrebov. Vsa določila socialno - demokratskega programa glede